

land (gereformeerd), *Slaet op den Trommele* (liberaal), *De Vonk* (links-socialistisch) en de meer neutrale bladen *De Ploeg* en *De Toekomst*. Vertegenwoordigd waren het verzet van het christelijk bijzonder onderwijs (door het Schoolverzet), het verzet van de vroegere democratische politieke partijen (door het Vaderlands Comité, dat via Drees in contact stond met het Politiek Convent), het medisch verzet (door het Medisch Contact) en het universitair verzet (door het Studentenverzet waaraan spoedig het Hooglerarencontact werd toegevoegd), doch de sectoren van de spionage, de 'pilotenhulp', de plaatselijke illegale nieuwsbladen en de illegale belletristiek waren niet vertegenwoordigd en wat de hulp aan onderduikers betrof, niet de Vrije Groepen en de TD-groep. Naar de stand van zomer '44 was in de gerealiseerde bundeling misschien tweederde tot driekwart vertegenwoordigd van allen die in die tijd in vaste georganiseerde verbanden illegaal actief waren en van die vertegenwoordigde illegale werkers behoorden er evenveel tot de organisaties van de rechtersectie als tot die van de linker- en de middensectie samen.

'Dat begrip 'vertegenwoordigd' moet men overigens', schreven wij in deel 7, 'met een korrel zout nemen: het bestaan van de Contact-Commissie was slechts aan de toppen van de illegale organisaties bekend en wanneer door die commissie een bepaalde beslissing moest worden genomen, dan werd slechts door zeer weinigen bepaald wat de betrokken organisatie aan haar sectievertegenwoordiger als 'haar' standpunt zou meedelen. Al die 'stemmen' telden even zwaar: de stem van de LO die dertienduizend illegale werkers omvatte, had hetzelfde gewicht als die van het Hooglerarencontact waarin enkele tientallen universitaire docenten samenwerkten, en als die van de groep van *Katholiek Kompas* die de uitgave van haar illegaal blad gestaakt had' (en dus eigenlijk ten onrechte vertegenwoordigd was geweest op de vergadering van 3 juli). Intussen, zo schreven wij verder: 'de onvolkomenheden en onevenwichtigheden die (ons inziens: onvermijdelijk) in de totstandgekomen bundeling van de illegaliteit voorkwamen, maakten het feit niet ongedaan dat de bundeling op zichzelf van grote betekenis was. Ten eerste werd de illegaliteit als potentiële politieke factor geconstitueerd; ten tweede mocht men aannemen dat het regelmatige onderlinge contact, veel breder dan in de Kern het geval was, het illegale werk ten goede zou komen; ten derde leek de OD na een politieke worsteling die bijna drie jaar geduurd had, vast in een groter geheel ingevoegd, en ten vierde had de illegaliteit een hechte verbinding gekregen met het meer traditionele, politiek ervaren Nederland waaruit het Vaderlands Comité voortgekomen was.'

Met dat al leidde het op 3 juli in Amsterdam bereikte resultaat toch